

N:o 79.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak; gifven Stockholms slott den 5 mars 1909.

Under återopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Albert Petersson.

Förslag

till

Lag

om förbud mot viss försäljning af tobak.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Å sön- eller högtidsdag må ej någon utomhus till salu hålla tobak eller hvad däraf är förfärdigadt, med mindre han har Konungens befallningshafvandes tillstånd. Sådant tillstånd må gifvas allenast för visst tillfälle och då särskilda omständigheter därtill föranleda.

2 §.

Hvar, som i strid mot hvad i 1 § är stadgadt till salu håller tobak eller hvad däraf är förfärdigadt, straffes med böter från och med fem till och med tjugu kronor. Till samma straff vare ock den förfallen, för hvars räkning sådant utbudande äger rum, därest det sker med hans vetskap.

3 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

4 §.

Hvad i denna lag stadgas afser ej försäljning, som bedrifves i samband med värdshusrörelse.

Utdrag ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 29 januari 1909.

Närvarande:

Hans excellens statsministern herr LINDMAN,
Hans excellens ministern för utrikes ärendena herr TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Albert Petersson anförde i underdånighet:

»På Riksdagens förslag utfärdades den 9 juni 1893 nådig förklaring, att med det i 7 kap. 3 § strafflagen stadgade förbud mot öppnande till salu å sabbatstid af kramlåda eller annan dylik bod afses jämväl bod, där tobak eller hvad däraf är förfärdigadt hålles till salu.

Sedermera anhöll Riksdagen i skrifvelse den 28 mars 1905, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande författningar, att under tider, då cigarr-

*Riksdagens
skrifvelse den
28 mars 1905.*

bodar enligt lag skola hållas stängda, förbud äfven må gälla för handel med tobak å gator och allmänna platser. Till stöd för denna hemställan anförde Riksdagen följande. Den allmänna stängningen af cigarrbodarna, som förklaringen den 9 juni 1893 medförde, hade som bekant föranlett, att tobakshandeln å sön- och helgdagar i stället genom kringvandrande försäljare flyttats ut på gator och allmänna platser. Denna trafik hade alltmer ökats och hade numera i afseende å såväl säljarnas antal som afsättningens storlek tagit en omfattning, hvarom man i allmänhet ej hade någon föreställning. Att medgifvandet af denna ambulatoriska tobakshandel innefattade en illojalitet mot cigarrhandlarna vore obestriddigt. Detta framstode så mycket tydligare, som rörelsen ägde rum just om helgdagarna men i det stora hela afstannade om hvardagarna, då publiken hellre uppsökte de då tillgängliga cigarrbodarna. Gatuhandeln med tobak vore i ett annat afseende till orättmätigt förfång också för såväl tobaksfabrikanter, hvilka förde äkta vara med ett eget upparbetadt märke, som allmänheten. Förfalskning af cigarrer och isynnerhet af cigarretter började nämligen, enligt hvad för Riksdagen uppgifvits, alltmer förekomma i stor skala, och afsättningen af dessa förfalskade fabrikat syntes företrädesvis möjliggöras genom söndags-handeln å gatorna, i hvilket fall kontroll å varorna och beifran af förfalskningen blefve synnerligen svår. Denna handel vore naturligtvis i de afseenden, som framhållits uti en riksdagsskrivelse af år 1896, otvifvelaktigt skadlig äfven för de unga personer af uppnådda fjorton års ålder, som fortfarande mångenstädes användes som försäljare. Den ansåges äfven bereda minderåriga särdeles lägliga tillfällen till åtkommande af tobak och därigenom hafva ökat minderårigas rökning.

*Myndigheters-
nas yttranden.*

På grund af nådig remiss den 29 november 1907 hafva öfverståthållarämbetet och, efter vederbörande magistraters hörande, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen afgifvit underdåniga utlåtanden öfver Riksdagens berörda framställning. Denna har därvid tillstyrkts af det väsentligt öfvervägande antalet myndigheter, af ganska många under framhållande att en lagstiftningsåtgärd i det af Riksdagen angifna syfte vore synnerligen behöflig och önskvärd. Dock synes myndigheternas uppfattning i detta hänseende i all hufvudsak vara grundad på förhållandena i de större städerna. Såvidt handlingarna utvisa, hafva nämligen några olägenheter af tobaksvarors kringförande till försäljning icke annat än undantagsvis förekommit i smärre städer och än mindre på landsbygden.

De skäl myndigheterna åberopat för tillstyrkande af förslaget sammanfalla i allmänhet med dem Riksdagen anført. Härjämte har öfver-

ståthållarämbetet framhållit, att ifrågavarande handel åtminstone i Stockholm bedrifves genom personer af ofta mycket tvifvelaktig existens, hvilka kringföra sina varor till salu såväl under gudstjänsttid som eljest på ett för den allmänna samfärdseln och trefnaden i hög grad hindrande sätt. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län, som likaledes påpekat, att tobakshandeln å gatorna vanligen sker genom ovederhäftiga personer, har funnit denna handel böra vara förbjuden å sabbatstid redan af den orsak, att den är lika kränkande för sabbatens helgd som öppenhållandet af tobaksbodas. En liknande uppfattning har uttalats äfven af andra myndigheter. Poliskammaren i Göteborg har omförmält, att under åren 1905—1907 utöfvare af sådan försäljning blifvit där anmälda till åtal för förskingring i tjuguuåtta fall. I flera af dessa hade ådagalagts, att ynglingar erbjudit sig att mottaga tobaksvaror till försäljning efter förut fattadt beslut att för egen del använda de penningar, som komme att inflyta. Det hade sålunda visat sig, att dylik försäljning gäfvade tillfälle till förbrytelser. Magistraten i Askersund har erinrat om, att ett af ändamålen med 1893 års lagförklaring torde hafva varit att bereda handelsbiträdena i tobaksbodarna en välbehöflig ledighet, men att, då detta vunnes genom att andra, oftast minderåriga, biträden förlorade sin söndagshvila, fördelen af bodarnas stängning syntes i detta afseende vara omtvistlig. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län har anfört, att förevarande handelsrörelse vore illojal jämväl därigenom, att den i regel undginge beskattning. Flera myndigheter hafva påpekat, att berörda handel innebär ett kringgående af gällande bestämmelser om tiden för stängning af bod, där tobak eller hvad däraf är förfärdigadt hålles till salu.

Att minderåriga personer pläga användas för gatuhandeln med tobak har från många håll omnämnts, men endast en myndighet, nämligen magistraten i Skanör, har antydt, att så skulle vara händelsen äfven med barn under fjorton år.

Några myndigheter hafva ifrågasatt, att det föreslagna förbudet bör afse handel äfven med andra varor än tobak. Sålunda har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län, som, på sätt jag vidare skall omförmäla, yttrat en viss tvekan angående lämpligheten af den begärda lagstiftningen, erinrat om, att de kringvandrande försäljarna verkade störande, ehvad de handlade med tobaksfabrikat eller, såsom stundom hände, med choklad, apelsiner, vykort m. m.; från det förbud, som kunde komma att utfärdas, syntes dock undantag böra göras för handel med tidningar. Magistraten i Malmö har ansett böra stadgas,

att handel å torg och gator med varor, rörande hvilkas försäljning från butik viss tid är bestämd, icke får å annan tid utöfvas. Likaså hafva magistraterna i Falkenberg, Mariestad och Arboga föreslagit, att förbudet skall gälla alla varor, hvilkas försäljande i bod är förbjudet under sabbatstid. Magistraterna i Askersund och Falun hafva hemställt, att försäljning utomhus af såväl tobak som andra handelsvaror under sabbatstid skall förbjudas.

I en del afgifna yttranden hafva särskilda förslag framställt i afseende å bestämmandet af de platser, där det ifrågasatta förbudet skall gälla. Öfverståthållarämbetet har tillstyrkt, att förbud måtte utfärdas för att å sabbatstid idka handel med tobak utomhus å väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för allmän samfärdsel eller eljest allmänneligen befares, hvaremot tobakshandel syntes liksom nu böra vara tillåten å öfriga, i tredje stycket af 11 kap. 15 § strafflagen omförmälda allmänna ställen, såsom restauranter m. fl. En liknande uppfattning har uttalats af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län. Magistraten i Filipstad har äfvenledes ifrågasatt, huruvida icke från förbudet borde uttryckligt undantagas viss handel med tobak å en del af de platser, som omförmäldes i 11 kap. 15 § tredje stycket strafflagen, särskildt sådan försäljning af tobak, som bedrefves af person, hvilken å dylik plats samtidigt tillhandahölle allmänheten mat eller dryck till förtäring. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län och magistraten i Hälsingborg hafva påpekat, att en blifvande författning i ämnet borde formuleras så, att icke den från gator och andra allmänna platser förvisade tobakshandeln kunde komma att förläggas till andra öppna områden eller till portgångar, förstugor m. m., och har sistnämnda myndighet i sådant hänseende föreslagit, att berörda handel å sabbatstid må äga rum allenast inom lägenhet, där utskänkning af vin och malt-drycker eller brännvin är tillåten, och jämväl där blott i sammanhang med dylik utskänkning. Äfven magistraten i Örnsköldsvik har framhållit, att det föreslagna förbudet borde afse jämväl område, som gränsade till gata eller allmän plats, då i annat fall svårighet för förbudets tillämpning kunde uppstå. Magistraten i Strängnäs har begärt sådan utsträckning af förbudet, att tobaksfabrikat ej måtte under söndag kunna erhållas å ställen, hvilka väl ej anmäldes såsom cigarrbodas men ändock delvis vore det, såsom frisersalonger och rakstugor. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län har hemställt, att handel med tobak under sabbatstid skall förbjudas å gator och allmänna platser såväl i stad som på landet, och att förbudet alltså

skall omfatta dylik försäljning äfven i köpingar och municipalsamhällen samt vid järnvägsstationer.

I sammanhang härmed torde böra nämnas, hurusom några myndigheter erinrat om, att tobaksvarors kringförande till försäljning ofta förekommer vid folkfester, basarer eller dylika tillställningar och detta äfven å orter, där någon ambulerande tobakshandel eljest ej äger rum. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län ifrågasatt, att åt vederbörande länsstyrelse skall lämnas befogenhet att vid särskilda sådana tillfällen medgifva undantag från tillämpningen af det allmänna förbudet.

Åtskilliga myndigheter hafva till behandling upptagit frågan, huruvida förbudet mot försäljning under sabbatstid bör gälla äfven tobaksvarors hållande till salu genom automatiska försäljningsapparater. Denna fråga har besvarats jakande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge och Västmanlands län samt magistraterna i Strängnäs, Örebro och Örnköldsvik, hvarvid Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län och magistraten i Örebro särskildt framhållit, att automaternas innehåll vore lätt tillgängligt för minderåriga, samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län anført, att försäljningen från de numera äfven i små samhällen mycket vanliga tobaksautomaterna skulle, om den ej förbjödes, helt och hållet omintetgöra det med Riksdagens framställning äsyftade ändamålet. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län har ansett det böra komma under pröfning, om icke förbudet bör afse äfven cigarrautomater. Samma åsikt har uttryckts af magistraten i Nyköping, som till stöd härför anført, att en del bland anmärkningarna mot den ambulatoriska tobakshandeln drabbade äfven försäljningen genom automat, hvilken dessutom, enligt hvad erfarenheten ådagalagt, innebure en stark frestelse att söka medelst falska mynt eller dylikt åtkomma genom automaterna tillhandahållna varor. Äfven magistraterna i Västerås, Köping och Sala hafva funnit det böra tagas i öfvervägande, huruvida tobakshandeln medelst automat borde genom lagbestämmelser regleras. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län och magistraten i Trelleborg hafva afstyrkt, att förbudet mot tobaksvarors tillhandahållande under sabbatstid utsträcker till automatförsäljning.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län har anført, att ett allmänt förbud mot saluhållande under helgdag af tobaksvaror å gator och allmänna platser syntes för att blifva fullt verksamt böra förenas med den påföljd, att de saluhållna varorna blefve förbrutna, då denna påföljd vore den enda, som kunde afhålla minderåriga försäljare

från att öfverträda förbudet. En liknande farhåga för att förbudets verkningar skulle väsentligen omintetgöras, därigenom att till försäljare användes personer under femton år, af hvilka straff ej kunde utkrävas, har uttalats af magistraterna i Uddevalla och Ronneby. Sistnämnda myndighet har emellertid ansett, att en bestämmelse om det salubjudna lagrets förverkande visserligen innebure en utväg att bereda förbudet effektivitet, men att det förhållande, som omförmäldes i Riksdagens skrifvelse, icke vore af tillräcklig vikt att berättiga införandet i vår strafflag af en sådan för densamma i öfrigt främmande straffpåföljd.

Bland de myndigheter, som icke haft något att invända mot en lagstiftningsåtgärd i det af Riksdagen angifna syfte, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län intagit en särskild ståndpunkt såtillvida, som han hemställt, huruvida icke berörda åtgärd borde inskränkas till att städer och andra samhällen, för hvilka ordningsstadgan för rikets städer vore gällande, finge rätt att i den ordning, som vore angifven i § 20 af nämnda stadga, för dylikt samhälle antaga och erhålla fastställelse å lämpliga föreskrifter i ämnet.

Såsom jag förut omnämnt, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län uttryckt en viss tvekan beträffande Riksdagens framställning. Befallningshafvanden har i sådant afseende anført, att den alltmer ökade tobakshandeln på gatorna i hög grad bekräftade de farhågor, som kunnat lysas, att 1893 års förklaring skulle blifva föremål för kringgående. Då en ambulerande söndagshandel med andra till bodhandel om söndagarna förbjudna varor än tobaksfabrikat åtminstone icke i nämnvärd utsträckning försports, syntes äfven framgå, att sistnämnda fabrikat i afseende å efterfrågan och afsättning icke vore jämförliga med sådana varor, som tillhandahölles i »kramlåda». Det vore därför högst antagligt att, om den gällande bestämmelsen fullständigades med ett förbud mot ambulerande tobakshandel på gator och allmänna platser, nya mer eller mindre framgångsrika försök att kringgå lagen ingalunda skulle saknas, äfven om dessa försök möjligen komme att ske mindre öppet och att mera få karaktären af smygvägar. Det syntes alltså befallningshafvanden tvifvelaktigt, om man ens genom upprepade repressiva lagstiftningsåtgärder kunde lyckas verksamt stäfja den obehöriga konkurrensen med cigarrhandlarna, minderårigas tobaksköp samt afsättningen af förfalskade fabrikat, och om det ej vore lämpligare att utrota den ambulerande handeln genom att med vissa villkor och begränsningar åter frigifva den ur åtskilliga synpunkter vida oskyldigare bodhandeln. Då emellertid oförnekligen de ambulerande försäljarna, vare sig de handlade med tobak eller med andra varor, verkade störande och den

ambulerande handeln ofta vore skadlig för de unga personer, hvilka användes som försäljare, ville befallningshafvanden, oafsedt de af honom antydda förhållanden, icke göra någon erinran mot ett allmänt förbud mot ambulerande söndagshandel på gator och därmed jämförliga platser, med undantag dock, såsom jag förut nämnt, för tidningar.

Äfven några andra myndigheter hafva framkastat tanken, huruvida icke, i stället för det föreslagna förbudet eller jämte detta, borde meddelas tillstånd att hålla tobaksbodas öppna under sabbatstid. Sälunda har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län yttrat, att två utvägar syntes kunna komma ifråga, den ena att meddela bestämdt förbud mot all gatuhandel med tobak å sön- och helgdagar och den andra att lösgöra butikshandeln med tobak under dylika dagar. Det vore svårt att säga, hvilkendera af dessa utvägar vore den lämpligaste. Den senare vore i vissa afseenden den mest följdriktiga, men befallningshafvanden ville dock ej förorda densamma, då enligt hans åsikt snarare en inskränkning än en utvidgning borde äga rum i fråga om den nu tillåtna söndagshandeln. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län har funnit tvifvelaktigt, om det vore lämpligt att alldeles afstänga allmänheten från möjligheten att under sön- och helgdagar få köpa tobak. En sådan inskränkning beträffande en vara, som så allmänt användes icke minst under dylika dagar, kunde befaras medföra lagöfverträdelser och möjligen leda till ökning af frekvensen på krogarna, där tobak under alla förhållanden blefve tillgänglig. Till förekommande af dessa missförhållanden syntes böra medgifvas, dels att tobaksautomater finge användas jämväl sön- och helgdagar, dels att tobaksbutiker sådana dagar finge hållas öppna en eller två timmar. Magistraten i Landskrona har likaledes ansett lämpligast att i sammanhang med inskränkning af gatuhandeln något lindra bestämmelserna om tobaksbutikernas stängning angifna dagar genom tillstånd att hålla dem öppna t. ex. en timme på förmiddagen och två timmar på eftermiddagen. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län har uttalat den mening, att det måhända hade varit lämpligast, om 1893 års lagförklaring ej kommit till stånd, men att ett återkallande af densamma ej skulle vara tillräckligt att göra slut på tobakshandeln under sabbatstid å allmänna platser.

Jämväl eljest hafva på några håll betänkligheter i afseende å Riksdagens förslag framträdt. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, som ansett sig icke böra afstyrka förslaget, har dock velat framhålla, dels att det vore hårdt för t. ex. en arbetare att icke få köpa tobak den enda dag i veckan han vore ledig, dels att den fara, som

kunde ligga uti minderårigas användande i dylik gatuhandel, syntes kunna aflägsnas med andra och lämpligare medel än införandet af ifrågasvarande förbud, helst som frågan om afvärjande af sådan fara tillhörde ett helt annat lagstiftningsområde än nu förevarande ämne. Magistraten i Hjo har velat påpeka, att den fattigaste delen af befolkningen i våra största och större städer skulle genom den föreslagna bestämmelsen beröfvas möjligheten till förvärf af en visserligen ringa men efter förhållandena alltför väl behöflig inkomst. Från åtskilliga håll har betonats, att den illojala konkurrens med försäljarna i bod, som gatuförsäljarna påstodes bedrifva, icke utgjorde något mera vägande skäl för den ifrågasatta lagstiftningen, då de senare ofta vore utsända af de förra.

Riksdagens framställning har afstyrkts af magistraten i Jönköping, då de skäl, som åberopats för framställningen, syntes magistraten något sökta och ohållbara samt i allt fall tobaksförsäljningen å allmänna platser icke kunde verka mera skadligt för cigarrhandlandena eller allmänheten än tobaksvarors afyttrande genom automater eller å utskänkningsställen. Magistraten i Ronneby har, med erkännande af önskvärdheten att förhindra ifrågasvarande försäljning, förklarat sig emellertid hålla före, att ett stadgande i den af Riksdagen angifna riktning aldrig kunde blifva effektivt, och att det icke vore lämpligt att skapa en lag, som säkerligen komme till endast för att kringgås. Magistraten i Nora har anfört att, då fruktbodars och konditorier samt försäljningsställen för hufvudsakligen matvaror finge hållas öppna under sabbatstid och till och med handel med maldrycker vore tillåten under viss tid på sön- och helgdagar, cigarrbodars öppnande dylika dagar så mycket hellre syntes kunna medgifvas, som otvifvelaktigt handel med tobaksvaror ofta förekomme i en del bland förenämnda butiker. Till afvärjande af de i Riksdagens skrifvelse anmärkta missförhållanden vore ändamålsenligast att återgå till förhållandena före utfärdandet af 1893 års förklaring.

Slutligen torde böra nämnas, att magistraten i Örebro erinrat om det synnerligen nära sammanhang, hvori föreliggande lagstiftningsfråga stode till frågan om en effektiv allmän lagstiftning mot de missförhållanden, som alltmer blifvit rådande i afseende å tillhandahållande och begagnande af tobak. Det kunde, enligt hvad magistraten anfört, befaras att, därest Riksdagens ifrågasvarande förslag, som endast vore att anse såsom en detalj i en för afhjälpande af berörda missförhållanden nödvändig lagstiftning, ensamt för sig vunne lagstiftarens bifall, frågan för öfrigt tillsvidare undanskötes. På grund häraf har magistraten hemställt, att Kungl. Maj:t ville i samband med pröfning af Riksdagens förslag taga under öfvervägande lämpligheten och nödvän-

digheten af en effektiv allmän lagstiftning emot tobaksmissbruk bland minderåriga, i hvilken lagstiftning magistraten dristade föreslå upptagande af följande förbud, nämligen för person under aderton år att röka å allmän plats, mot all försäljning af tobak efter klockan nio på aftonen samt mot försäljning af tobak genom automat.

Frågan om utfärdande af föreskrifter i det af sistnämnda myndighet angifna syfte har förut hänskjutits till Kungl. Maj:ts pröfning genom Riksdagens skrifvelse den 3 mars 1906. I denna har Riksdagen särskildt ifrågasatt meddelande af nya bestämmelser i skolförfattningarna samt förbud att sälja eller utlämna tobak till minderåriga. Såsom Riksdagen vidare yttrat, skulle utredningen tilläfventyrs gifva vid handen, att äfven andra åtgärder kunde vidtagas. Hufvudsaken vore emellertid, att frågan i hela dess vidd komme under ompröfning. Riksdagen har därför anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, hvilka åtgärder kunde vidtagas till hämmande af minderårigas tobaksbruk, samt, i den mån lösningen påkallade Riksdagens medverkan, för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill förhållandena gäfvé anledning.

*Riksdagens
skrifvelse den
3 mars 1906.*

Oförnekligt är också att spörsmålet om hämmande af minderårigas tobaksbruk står i ett visst sammanhang med Riksdagens nu förevarande framställning. En af anledningarna till att Riksdagen begärt förbud mot tobakshandel utomhus under sabbatstid är ju, att dylik handel ansetts bidraga till ökad tobaksrökning bland minderåriga. Frågan om förbudets meddelande torde dock lika mycket om ej mera böra bedömas ur andra synpunkter, och dess upptagande till behandling oberoende af det förra mera omfattande och svårlösta spörsmålet synes ej kunna medföra några svårigheter eller olägenheter. Den har ej heller af Riksdagen sammanbundits med detta.

Ett annat ärende, som i formellt afseende står det nu föreliggande nära, är det, som öfverlämnats till Kungl. Maj:t genom Riksdagens skrifvelse den 11 mars 1902 med hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, i hvad mån det i 7 kap. 3 § strafflagen stadgade förbud mot handel å sabbatstid lämpligen kunde utsträckas, samt för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser i sådant syfte, hvilka mera tydligt och bestämdt än de nu gällande angäfvé gränsen mellan å dylik tid förbjuden och tillåten handel.

*Riksdagens
skrifvelse den
11 mars 1902.*

Båda dessa ärenden afse sålunda förtydligande och utvidgning af samma, nu i 7 kap. 3 § strafflagen innefattade, förbud mot handel å sabbatstid. I sak är dock sammanhanget mellan dem icke så stort, i

det att det ena gäller ett närmare uppdragande af gränserna mellan tillåten och icke tillåten bodhandel men det andra åstadkommande af bestämmelser angående handel utom bod. Något hinder att upptaga dem till behandling hvar för sig torde icke finnas, och detta så mycket mindre som det stadgande, hvartill Riksdagens nu förevarande framställning kan föranleda, synes lämpligen erhålla formen af en fristående lag. Frågan om söndagshandeln i allmänhet är för öfrigt ännu icke så utredd, att den kan föreläggas Riksdagen, och dessa frågors sammanbindande skulle alltså i afseende å det nu föreliggande ärendet medföra ett uppskof, som för detsamma i och för sig icke synes vara behöfligt.

*Riksdagens
skrifvelse den
20 februari
1906.*

En tredje närstående framställning, nämligen den som innefattas i Riksdagens skrifvelse den 20 februari 1906 med begäran om lagstiftning angående stängningstid för handelsbutiker, är inom justitiedepartementet under särskild beredning af tillkallad sakkunnig person, från hvilken utlåtande i ämnet nyligen inkommit. Ej heller detta ärende äger sådant sammanhang med det nu föreliggande, att de behöfva samtidigt företagas till afgörande.

*Tillkomsten af
stadgandet i
7 kap. 3 §
strafflagen och
lagförklaringen
den 9 juni
1892.*

Innan jag närmare inlåter mig på spörsmålet, om och i hvad mån lagstiftningsåtgärder kunna anses påkallade till följd af Riksdagens nu ifrågavarande framställning, torde det vara lämpligt att lämna en kort redogörelse för tillkomsten af gällande lagstiftning om förbud mot handel under sabbatstid.

I 3 kap. 8 § missgärningsbalken af 1734 års lag stadgades följande:

»Kramlådor eller andra bodar skola på söndagar och högtidsdagar ej öppnas till salu: mat och dricka må säljas till nödtorft, sedan gudstjänsten är förbi.»

Motsvarande stadgande i den till 1862—1863 årens Riksdag aflåtna propositionen med förslag till ny strafflag innebar snarare en utvidgning än en inskränkning af detta förbud. 7 kap. 3 § i berörda förslag hade nämligen denna lydelse:

»Idkar någon handtverk eller annat arbete å sön- eller högtidsdag emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen, straffes med böter, högst femtio riksdaler, utan det sker till egen eller annans nödtorft, som uppskof ej tåla kan. Lag samma vare, om kramlåda eller annan bod å sådan sabbatstid till salu öppnas.»

I häröfver afgifvet utlåtande erinrade lagutskottet, att ifrågavarande förseelser, liksom de öfriga i nämnda kapitel under rubriken »religionsbrott» sammanförda, blefve föremål för den borgerliga lagstiftningen icke på grund af det immoraliska i handlingen utan för den för-

argelse de uppväckte genom religionskänslans sårande. Att bibehålla stadgandet i 3 §, hvars borttagande blifvit ifrågasatt, ansåge utskottet oundgängligen nödigt ej mindre i anseende till det synnerligen förargelseväckande och för andras frid störande i utöfvandet på sabbat af vissa slags arbeten än äfven och isynnerhet på det husbönder, fabriksidkare m. fl. icke måtte kunna förmå underhafvande med eller mot deras vilja att arbeta å söndag. Hvad särskildt anginge handel å sabbat, funne väl utskottet sådan kunna vara för andras frid störande och förtyngalunda böra i allmänhet lämnas onäpst. Men fall kunde gifvas, då nämnda grund — fridens störande eller förargelses väckande — icke förefunnes, och utöfver lagens grund borde icke dess stadgande sträckas. Brödbodar, mjölkmagasin, sockerbagerier och andra dylika butiker, där en handel drefves, som till rörelsens omfång och art ingalunda vore jämförlig med den, som idkades i egentliga kramlådor, hölles redan förut ofta öppna på sabbat, utan att, såvidt utskottet försport, någon förargelse därigenom åstadkommits. För att utmärka, att sådana försäljningsställen icke vore inbegripna under det i sista punkten af förvarande § stadgade förbud, hade utskottet vid uttrycket »kramlåda eller annan bod» emellan de två sista orden inskjutit ordet »dylik». Därvid hade utskottet icke förbisett, att de i början af samma punkt förekommande orden »lag samma vare» kunde tolkas såsom hänförande sig jämväl till den nyss förut gjorda restriktionen »utan det sker till egen eller annans nödtorft, som uppskof ej tåla kan»; men utskottet hade ansett en sådan nödtorft icke böra behöfva särskildt bevisas, då fråga ej vore om andra försäljningsställen än de af utskottet nyss åsyftade. Det högsta bötesbeloppet för öfverträdelse af ifrågavarande stadganden nedsattes af utskottet till tjugu riksdaler.

I enlighet med hvad utskottet föreslagit, erhöll sista punkten i 7 kap. 3 § af 1864 års strafflag följande affattning: »Lag samma vare, om kramlåda eller annan dylik bod å sådan sabbatstid till salu öppnas.»

Sedermera framträdde olika meningar, huruvida bod, där tobak hölles till salu, vore att anse såsom »kramlåda eller annan dylik bod» och följaktligen inbegrepes under förbudet att hålla bodar öppna å sabbatstid. Genom utslag den 25 juni 1884 fällde högsta domstolen enhälligt en person till ansvar, för det han under sön- och helgdagar hållit salubod öppen och därvid sålt cigarrer, snus och tobak. Då ett liknande mål några år senare förekom hos högsta domstolen, förordnades, att det skulle afdömas af domstolens båda afdelningar samfäldt, och när målet därefter den 2 december 1887 föredrogs i plenun, fann domstolens flertal, bestående af nio ledamöter, skäligt fälla den tilltalade

till ansvar, hvaremot sju ledamöter funno den af honom idkade handel med tobak, snus och cigarrer ej kunna hänföras till den i 7 kap. 3 § strafflagen förbjudna handel från kramlåda eller annan dylik bod och därför ogillade den i målet förda ansvarstalan. Hos underrätterna lär en uppfattning motsatt den af högsta domstolens flertal uttalade flerstädes hafva gjort sig gällande.

1893 års Riksdag, som ansåg det vara af vikt att undanröja den vacklande lagtillämpningen på ifrågavarande område, antog i sådant syfte för sin del den lagförklaring, som, efter att hafva blifvit af Kungl. Maj:t godkänd, utfärdades den 9 juni samma år. I den skrifvelse, hvarmed berörda lagförklaring öfverlämnades till Kungl. Maj:t, framhöll Riksdagen, att enligt dess förmenande tobak, snus och cigarrer icke kunde anses vara nödvändighetsvaror af den beskaffenhet, att de icke kunde utan olägenhet på förhand anskaffas, eller sådana varor, som 1862—1863 årens Riksdag velat undantaga från förbudet mot kramlådas öppenhållande under sabbatstid.

Rättsuppfattningen i fråga om tobakshandeln på gatorna.

Under de förhandlingar, särskildt vid 1904 års Riksdag, som föregingo Riksdagens nu förevarande skrifvelse af den 28 mars 1905, uttrycktes på vissa håll den mening, att tobakshandeln på gatorna borde kunna förhindras redan med tillämpning af gällande bestämmelser angående villkoren för rätt att idka handel. Att någon sådan möjlighet icke finnes, torde dock vara den allmänna uppfattningen, och, såvidt jag vet, har ej heller förekommit något försök att ställa utöfvare af dylik handel till ansvar för densamma.

Olika åsikter hafva emellertid framträdt angående spörsmålet, på hvilken grund gatuhandeln med tobak måste anses tillåten enligt gällande lag.

Från några håll har påståtts, att ifrågavarande handel skulle bedrivas under skydd af stadgandet i 11 § tredje stycket i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, enligt hvilket stadgande det är en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd. Rimligast vore väl — om berörda stadgande öfver hufvud taget skulle kunna vara tillämpligt — att betrakta tobaksvoror såsom jordbruksprodukter.

Andra anse, att friheten till idkande af berörda försäljning beror på det allmänna stadgandet i 1 § näringsfrihetsförordningen. Icke ens någon anmälan vore behöflig såsom förutsättning för sådan försäljning. Skyldighet att göra skriftlig anmälan i Stockholm hos öfverståthållarämbetet, i annan stad hos magistraten eller, där sådan icke

finnes, hos vederbörande stadsstyrelse och på landet hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande har nämligen i 9 § 1 och 2 mom. af samma förordning ålagts endast den, som vill idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn till afsalu tillverka fabriks- och handtverksarbeten eller såsom yrke utöfva annan handtering. Ifrågavarande försäljning tillhörde emellertid ej något bland de särskildt uppräknade slagen af rörelse och utöfvades ej såsom yrke. Skulle den någon gång kunna betraktas såsom ett yrke, vore det i alla händelser hvar och en, som hade god frejd samt rådde öfver sig själf och sin egendom, obetaget att genom vederbörlig anmälan vinna rätt till rörelsens utöfvande.

En ytterligare uppfattning är att ifrågavarande handel, äfven om den idkas mera yrkesmässigt, icke förutsätter någon anmälan. Hvad näringsfrihetsförordningen i 9 § 1 och 2 mom. stadgar för det fall, att annan handtering än de särskildt angifna utöfvas såsom yrke, skall nämligen icke afse handel. Då vidare berörda förordning uppställer villkor endast för vissa angifna slag af handel, nämligen i nyssnämnda lagrum för grosshandel och handel i bod eller från annat upplagsställe samt i 3 och 4 mom. af samma § för viss försäljning utom den ort, där handlanden anmält sig till handels idkande eller är bosatt, skall häraf följa att annan handel och särskildt den, som bedrifves genom varors kringförande å den ort, där vederbörande är bosatt, måste, med stöd af det allmänna stadgandet i 1 § näringsfrihetsförordningen, betraktas såsom alldeles fri.

Den sistnämnda uppfattningen lär, enligt hvad som meddelats mig, vara den, som omfattas af polismyndigheten i Stockholm. Polismyndigheten ingår därför icke i någon undersökning, huruvida inom staden kringvandrande försäljare af tobaksvaror, tidningar m. m. anmält sig hos öfverståthållarämbetet till idkande af handel. Annat blir förhållandet, så snart försäljningen skall äga rum från stånd eller dylik anordning. I sådant fall fordras tillstånd till försäljningen, och denna får ske endast från den plats, som anvisats därtill. Särskilda ordningsregler, utöfver de i allmänhet gällande, äro icke meddelade för gatuhandeln med tobak. Något hinder finnes sålunda icke att t. ex. idka dylik handel under gudstjänsttid.

Det torde icke vara nödigt att nu inlåta sig på pröfning, huruvida någon och i så fall hvilken bland ofvan återgifna uppfattningar bör anses riktig. Tydligt är i hvarje fall att nuvarande bestämmelser icke lämna myndigheterna något säkert stöd för inskridande till att hämma tobakshandeln på gatorna utan särskilda lagstiftningsåtgärder äro be-

höfliga, om man vill hastigt och allmänt undanröja de missförhållanden, som äro förenade med denna handel.

*Riksdagens
skrifvelse den
24 april 1896.*

I afseende å berörda missförhållanden har Riksdagen i sin förevarande framställning bland annat hänvisat till en tidigare riksdags-skrifvelse af år 1896. I denna skrifvelse, af den 24 april 1896, erinrade Riksdagen om, att genom förordningen den 10 juli 1891 medgifvits länsstyrelse rätt att i stad, vare sig efter förslag af stadsfullmäktige eller efter stadsfullmäktiges hörande, utfärda förbud för barn att under viss tid af dygnet å gator eller andra allmänna platser eller å utskänkningsställen eller andra offentliga lokaler till salu utbjuda eller utdela tryckalster, blommor, kramvaror eller annat, dock att förbudet ej finge utsträckas utöfver tiden från klockan åtta eftermiddagen till klockan åtta förmiddagen och ej gälla för andra än barn af mankön under fjorton år och af kvinnkön under femton år. Denna förordning hade visserligen medfört lyckliga verkningar med afseende å de ungas såväl intellektuella som fysiska och moraliska utbildning, men den på sista tid uppkomna gatuhandeln med tobak under sön- och helgdagar genom minderåriga försäljare gjorde ett tillägg till förordningen ytterst nödigt. Att det genom berörda handel förauledda gatulifvet vore högst skadligt för barnens sedliga och moraliska utveckling syntes påtagligt. De minderåriga, som användes för cigarrförsäljningen under sön- och helgdagar, förlorade aktningen för sabbaten; de frestades till oärlighet och finge smak för utelif; ganska snart började de röka själfva och förledde äfven sina skolkamrater härtill. Då de icke finge någon sabbats-hvila, komme helt naturligt skolarbetet under de följande dagarna att lida. Riksdagen, som tillika redogjorde för och åberopade ett af folkskol-inspektören i Stockholm afgifvet utlåtande i ämnet, anhöll, att Kunzl. Maj:t måtte utfärda sådant tillägg till 1891 års förordning, att förbudet för barn att under viss tid af dygnet idka de i förordningen angifna slag af försäljning måtte, i den ordning samma författning bestämde, kunna utsträckas under sön- och helgdagar till hela dygnet. I anledning här af utfärdades förordningen den 4 december 1896 angående förbud för barn att idka viss försäljning, i hvilken förordning bestämmelsernas räckvidd utvidgades på sätt Riksdagen föreslagit.

*Före-
dragandens
yttrande.*

För min del biträder jag Riksdagens uppfattning, att tobaks-handel å gator och allmänna platser bör vara förbjuden under sön- och helgdagar. Förutom de skäl, på hvilka Riksdagen grundat sin framställning, vill jag till stöd för en lagstiftningsåtgärd i denna riktning blott åberopa, att syftet för det genom 7 kap. 3 § strafflagen och förklaringen af samma lagrum den 9 juni 1893 stadgade förbud

mot tobaksvarors försäljning i bod under sabbatstid synes mig ovillkorligen kräfva förbudets utsträckning till den vid nämnda stadgandens tillkomst icke, eller åtminstone endast högst obetydligt, förekommande tobakshandeln utomhus. Det förefaller mig uppenbart att, då bodhandeln, på sätt grunderna för strafflagens stadgande i ämnet utvisa, förbudits väsentligen med hänsyn till den förargelse den vore ägnad att väcka, det icke kan vara riktigt att tillåta en gatuhandel, som i och för sig måste vara lika förargelseväckande och genom de former den iklädt sig säkerligen i själfva verket föranleder större förargelse och obehag, än som behöfde följa af bodhandeln. Äfven den hänsyn till handelsbiträdenas sabbatshvila, som medverkat till föreskriften om handelsbodarnas stängning, bör föranleda förbud mot arbetskrafters användande till tobakshandel utomhus under sabbatstid.

Enligt den af Riksdagen föreslagna formuleringen skulle det begärda förbudet gälla under tider, då cigarrbodas enligt lag skola hållas stängda. Härunder inbegripes för närvarande endast sabbatstid, enligt 7 kap. 3 § strafflagen bestämd till sön- och högtidsdagar mellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen. Såväl Riksdagens motivering som myndigheternas yttranden visa också, att det är för sabbatstid förbudet hittills visat sig behöfligt. Sannolikt är att med lagstiftningen om stängningstid för handelsbutiker under söckendagarna — om sådan lagstiftning kommer till stånd — böra förenas bestämmelser till förhindrande af att varor säljas utomhus under tid, då butiker för försäljning af samma varor skola hållas stängda. Hit hör då äfven frågan om förbud mot tobaksvarors försäljning utomhus på dylik tid. Endast i förbindelse med utvidgad lagstiftning om butikstängning får ett sådant förbud, i hvad det afser annan tid än sabbatstid, någon betydelse, och den bestämmelse i ämnet, som kan komma att meddelas, bör gifvetvis byggas på samma grunder som berörda lagstiftning i öfrigt. Nu förevarande lagstiftning däremot synes, i öfverensstämmelse med stadgandet i 7 kap. 3 § strafflagen, böra begränsas till sabbatstid. Jag har emellertid funnit sön- och högtidsdagarna i sin helhet böra innefattas under förbudet, särskildt enär det torde vara olämpligt att frigifva gatuhandeln efter klockan nio på aftonen nämnda dagar.

Mot det föreslagna stadgandet kan med något fog invändas att, om tobakshandeln utomhus under sön- och helgdagar skall förbjudas, ett liknande förbud bör utfärdas jämväl mot all annan försäljning genom varors kringförande under dylika dagar. Den gatuhandel, som, jämte tobakshandeln, förekommer under sabbatstid, torde emellertid hufvudsakligen afse antingen varor, hvilka, såsom konditorivaror, äfven sådan

tid få försäljas i bod, eller ock tidningar och synes ej hafva föranledt några olägenheter, som göra förbud mot densamma af behovet påkalladt.

Att, såsom en länsstyrelse föreslagit, inskränka den blifvande lagstiftningen i ämnet till att gifva lokala myndigheter rätt att, om de finna skäligt, utfärda förbud mot söndagshandel med tobak utomhus har jag ansett olämpligt på den grund, att ifrågavarande lagstiftning ju afser ett fullständigande af bestämmelsen i 7 kap. 3 § strafflagen och kommer att stå detta lagrum så nära, att skillnaden mellan de fall, då det ena eller det andra stadgandet bör vinna tillämpning, mången gång kan blifva mycket obetydlig. Äfven det nya stadgandet synes fördenskull böra erhålla naturen af en lag med allmän giltighet. Det bör därför också gälla såväl för landsbygden som för städerna.

At det åsyftade förbudet har emellertid gifvits formen af en fristående lag, då detsamma, i synnerhet om det icke skall afse handel med andra varor än tobak, funnits vara af alltför speciell natur att lämpligen få sin plats i strafflagen. En särskild anledning att icke införa den erforderliga bestämmelsen i sistnämnda lag är dessutom den, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande synas böra erhålla rätt att för visst tillfälle och då särskilda omständigheter föranleda därtill medgifva undantag från förbudets tillämpning. Såsom några myndigheter påpekat, äger nämligen försäljning af tobaksvaror utomhus icke sällan rum vid tillfällen, då ett flertal människor sammankommit för öfverläggningar, välgörenhet, nöje eller andra ändamål, och det finnes knappast tillräckligt skäl att aldeles omöjliggöra tobaksförsäljning vid sådana tillfällen, om de inträffa å sön- eller helgdag.

En invändning, hvars berättigande jag icke vill helt och hållet underkänna, är den att det för en afsevärd del af befolkningen i de större städerna skulle vara en afsaknad, om man beröfvade dem hvarje tillfälle att, utom å restauranter och dylika ställen, under sabbatstid förse sig med tobaksvaror. Redan det förhållandet, att tobaksbodarnas stängning föranledt en gatuhandel, som i afseende å andra varor icke har någon nämnvärd motsvarighet, antyder oförnekligt att det för många i viss mån kännes såsom ett behof att äfven sabbatstid hafva tillfälle till inköp af tobak. Såsom förut omnämnts, hafva några myndigheter ifrågasatt, huruvida icke med hänsyn härtill det skulle vara lämpligt att, om tobakshandeln på gatorna förbjödes, i stället frigifva tobakshandeln i bod under någon kortare tid af sön- och helgdagar; och det förefaller mig ej osannolikt, att en sådan åtgärd skulle redan i och för sig väsentligt bidraga till att göra slut på gatu-

handeln. Att inskränka en förefintlig bestämmelse om sabbatshvila är dock ej någon tilltalande åtgärd, och detta så mycket mindre då det gäller en klass af handelsbiträden, som på grund af den vanligen förekommande arbetstidens längd mer än någon annan torde vara i behof af ledighet under söndagarna. Enligt hvad en af centralförbundet för socialt arbete nyligen anordnad undersökning af frågan om butikernas stängningstid i Stockholm ger vid handen, hafva omkring tre fjärdedelar af tobaksaffärerna en daglig expeditionstid af femton timmar eller därutöfver. Då härtill kommer att dylika affärer i allmänhet om söndagarna öppnas klockan nio eftermiddagen för att hållas öppna några timmar, är det tydligt att biträdenas ledighet under söndagarna i öfrigt icke tål vid någon inskränkning.

Det torde ej vara lämpligt att i detta sammanhang upptaga frågan om begränsning af rätten till tobaksförsäljning å restauranter och liknande lokaler — hvilken fråga ej heller beröres i Riksdagens skrifvelse — utan synes förbud nu böra meddelas endast i afseende å försäljning utomhus. Såsom några myndigheter påpekat, lär man emellertid vid bestämmande af de platser, där förbudet skall gälla, icke kunna nöja sig med att förbjuda tobakshandel å gator och allmänna platser, enär då den möjligheten icke vore utesluten, att platser angränsande till dessa komme att användas för försäljningen. Af samma anledning är den af vissa myndigheter föreslagna, från 11 kap. 15 § första stycket strafflagen hämtade beteckningen »väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för allmän samfärdsel eller eljest allmänneligen befares» icke nog omfattande. Mot användande af beteckningen »utomhus» kan måhända göras den anmärkningen, att, såsom några myndigheter påpekat, den från gatorna förvisade handeln skulle kunna förläggas till portar, förstugor med flera dylika ställen, och att det då stundom kunde blifva tvifvelaktigt, huruvida försäljningen vore förbjuden. Jag föreställer mig dock att, om förbud finnes stadgadt å ena sidan, enligt 7 kap. 3 § strafflagen, mot försäljning i bod och å andra sidan, enligt den nu föreslagna lagen, mot försäljning utomhus, dessa stadganden tillsammans skola hafva sådan räckvidd, att försök till deras kringgående skola kunna stäfnas.

På grund af det förut berörda nära sammanhanget mellan stadgandet i 7 kap. 3 § strafflagen och den nu föreslagna lagen synas i denna samma straffpåföljder som i det förra lagrummet böra bestämmas. Till följd häraf torde det ej heller vara lämpligt att med öfverträdelse af förbudet mot gatuhandeln förknippa den påföljd, att de till salu utbjudna va-

rorna skola förverkas. Visserligen skulle en sådan påföljd gifva förbudet ökad effektivitet, särskildt mot försäljare under femton år, hvilka icke kunna fällas till ansvar, men det torde dock saknas anledning till farhåga, att icke äfven därförutan försäljningen skall kunna hämmas med stöd af förbudet, i synnerhet som vid försäljning genom minderårig ansvar väl oftast skall kunna utkrävas af någon person, för hvars räkning och med hvars vetskap försäljningen ägt rum.

Beträffande slutligen den af en del myndigheter berörda frågan, huruvida förbudet skall gälla tobaksvarors försäljning utomhus under sön- och helgdagar äfven genom automatiska försäljningsapparater, har jag för min del icke funnit mig böra tillstyrka något undantag i detta afseende. De af Riksdagen anförda skälen för ett förbud mot gatuhandel synas i det väsentligaste äga giltighet äfven beträffande handel genom automat. Särskildt torde denna handel för minderåriga innebära en lockelse till tobaksköp.

I öfverensstämmelse med de af mig nu angifna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet utarbета ett förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak.»

Föredraganden uppläste härefter ifrågavarande lagförslag af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar och hemställde i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag ur protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet
Carl Stålhammar.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

om förbud mot viss försäljning af tobak.

Med ändring af hvad lag eller författning innehåller häremot stridande förordnas som följer:

1 §.

Å sön- eller högtidsdag må ej någon utomhus till salu hålla tobak eller hvad däraf är förfärdigadt, med mindre han har Konungens befallningshafvandes tillstånd. Sådant tillstånd må gifvas allenast för visst tillfälle och då särskilda omständigheter därtill föranleda.

2 §.

Hvar, som i strid mot hvad i 1 § är stadgadt till salu håller tobak eller hvad däraf är förfärdigadt, straffes med böter från och med fem till och med tjugu kronor. Till samma straff vare ock den förfallen, för hvars räkning sådant utbudande äger rum, därest det sker med hans vetskap.

3 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan.
Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag skall träda i kraft genast efter utfärdandet.

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kungl. Maj:ts
högsta domstol tisdagen den 16 februari 1909.*

Tredje rummet.

Närvarande:

Justitieråden: CARLSON,
BILLING,
BOHMAN,
WESTRING,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG.

Ledamoten och sekreteraren i försäkringsinspektionen Herman Falk uppviste dels utdrag af protokollet öfver justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 januari 1909, utvisande, bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat, att högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas öfver upprättadt förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak, dels ock en af chefen för justitiedepartementet den 29 januari 1909 aflåten skrifvelse, däruti tillkännagifvits, att Kungl. Maj:t samma dag förordnat Falk att, i egenskap af revisionssekreterare, i högsta domstolen föredraga nämnda lagförslag.

Förslaget föredrogs och är detsamma bilagd detta protokoll.

Justitierådet *friherre Marks von Würtemberg*, med hvilken justitierådet *Carlson* förenade sig, yttrade:

»Från det föreslagna försäljningsförbudet torde undantag böra göras för försäljning, som sker i samband med värdshusrörelse. Då det står en världshusidkare fritt att inomhus sälja tobaksvaror jämväl å sön- eller helgdag, synes något giltigt skäl ej föreligga att förbjuda

dylika varors försäljande i det fria, och ett dylikt förbud skulle svårigen kunna efterleivas.

Då förevarande lag, som innehåller straffbestämmelser för förut icke med straff belagda handlingar, icke bör komma i tillämpning förrän så lång tid från dess kungörande förflutit, att lagen kan antagas hafva hunnit blifva för allmänheten bekant, och därtill får anses åtgå minst den tid af fyra veckor, som enligt lagen den 1 juni 1894 angående tiden för allmänna författningars trädande i kraft i regel skall förflyta mellan en författnings kungörande och dess ikraftträdande, hemställes att slutbestämmelsen måtte utgå.»

Justitierådet *Billing* anförde:

»Uttrycket i 1 § »utomhus till salu hålla» är tvetydigt och synes kunna lämna rum för den otillfredsställande och säkerligen ej åsyftade tolkningen, att däri skulle innefattas förbud mot att å sön- eller högtidsdag tillhandahålla tobak åt gäster, som i trädgård eller å annan öppen plats utanför restauranter eller kaféer intaga förtäring. Till förebyggande häraf är alltså enligt min åsikt någon jämkning i affattningen af denna paragraf erforderlig.

I fråga om slutbestämmelsen i lagen är jag ense med justitierådet friherre Marks von Würtemberg.»

Justitieråden *Bohman* och *Westring* instämde i justitierådet friherre Marks von Würtembergs yttrande i hvad det afsåg slutbestämmelsen i lagen.

Ur protokollet

Erik Ölander.

Utdrag ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 5 mars 1909.

Närvarande:

Hans excellens statsministern herr LINDMAN,
Hans excellens ministern för utrikes ärendena herr TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.
Justitieråden: PETRÉN,
GULLSTRAND.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Albert Petersson anmälde högsta domstolens genom utdrag ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 29 sistlidna januari inhämtade utlåtande öfver det vid samma protokoll fogade förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll yttrade föredraganden:

»Tre af högsta domstolens ledamöter hafva uttryckt farhåga, att det föreslagna förbudet skall erhålla tillämpning å den försäljning af tobaksvaror, som i samband med värdshusrörelse ofta äger rum utomhus, särskildt i trädgårdar eller å andra öppna platser utanför restau-

ranter och kaféer. En dylik tillämpning, hvilken icke är med förslaget åsyftad, skulle enligt min mening ej heller behöfva följa af detsamma, men då åsikterna härom äro delade, torde det vara lämpligt, att berörda försäljning uttryckligt undantages från förbudet.

På skäl, som af högsta domstolen anförts, synes den föreslagna slutbestämmelsen böra utgå.

Förslagets ingress har underkastats en jämkning, som är af endast formell natur.»

Föredraganden uppläste härefter det sålunda ändrade lagförslaget och hemställde, att detsamma måtte jämlikt § 87, regeringsformen genom nådig proposition föreläggas Riksdagen till antagande.

Statsrådets öfriga ledamöter biträdde föredragandens hemställan;

och täcktes, med bifall till densamma, Hans Maj:tt Konungen förordna, att nådig proposition i ämnet af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet
Erik Ölander.